

Ob grobu prof. Marije Kielczewske Zaleske

(30. 8. 1906—13. 12. 1980)

Ob prehodu v letičnje novo leto nas je iznenadila žalostna vest, da je v Varšavi nenadoma preminula Marija Kielczewska Zaleska, profesor pri Geografskem inštitutu Poljske akademije znanosti. Vest nas je prizadela, saj smo pokojnico, geografa in človeka zelo široke in globoke kulture, poznali, z njo sodelovali in jo pred leti sprejeli in spremljali tudi na daljšem obisku po Sloveniji in Istri.

Prof. Marija Kielczewska Zaleska je pripadala tisti generaciji poljskih geografov, ki je zrasla še v času pred drugo svetovno vojno, saj si je doktorat iz geografije pridobila že leta 1932 v Poznanju. Toda na poti znanstvene kariere se je dokončno uveljavila šele po vojni, ko je leta 1946 postala docent na Jagellonski univerzi v Krakovu, bila pozneje nekaj časa profesor na univerzi v Torunju, od tam pa je leta 1964 prešla kot redni profesor v sestav Geografskega inštituta PAN. Kot eden najvidnejših geografov te generacije je tam zavzemala odlično mesto v vodstvenih organih inštituta, vodila oddelek za geografijo naselij, usmerjala pa tudi delo na drugih raziskovalnih področjih historično-genetskega značaja.

Ravno na tem delovnem področju smo se s pokojnico najprej srečali. Saj je izšla iz tiste razvojne faze evropske geografije, ki je, zlasti v Franciji in v srednjeevropskih deželah, tako tudi pri nas, močno postavljala v ospredje proučevanje tradicionalne agrarne pokrajine, njene fiziognomije in njene geneze. Za to osnovno delovno smer pokojnice niso bile značilne samo njene študije o vaških naseljih Velike Poljske, Gdanskega Pomorja in drugih poljskih predelov, s katerimi je dalje razpredala dejavnost, ki jo je že pred tem (1926) sprožil poljski geograf Bogdan Zaborski s svojo klasično študijo o oblikah vasi na Poljskem in njihovi razmestitvi. Prav tako značilno je bilo njeno dosledno in tehtno sodelovanje na mednarodnih posvetovanjih o geografiji in zgodovini evropske agrarne pokrajine, na katerih smo se srečevali, od prvega v Nancyju (1957) do naslednjih v Vadstenu na Švedskem (1960), v Londonu (1964), v Würzburgu (1966), Liègu (1969), Belfastu (1971) in Perugiji (1973). Podrobnosti o tem in o ustreznih bibliografiji so podane v članku podpisanega »Za kompleksno geografijo podeželja in podeželske pokrajine kot naslednico čiste agrarne geografije« v knjigi »Pogledi na geografijo«, (Ljubljana 1979, str. 241—258). Zaključni simpozij te smeri pa je, žal brez naše soudeležbe, organizirala ravno pokojnica in to v Varšavi leta 1975. O tem zborovanju je pod njenim uredniškim vodstvom izšla leta 1978 posebna publikacija, v kateri prevladujejo zlasti obravnavanja problematike »uličnih« in t. im. »ovalnih« vasi (*L'évolution de l'habitat et des paysages ruraux d'Europe*, Actes de la Conférence tenue à Varsovie en septembre 1975, »Geographia Polonica« 38, 304 strani). V tej bogati publikaciji je objavljenih 36 referatov z varšavskega posvetovanja. Njihovi avtorji so iz Poljske, ZRN, Francije, Velike Britanije, Italije, Belgije, Švedske, Norveške, Danske in Avstrije. Med njimi so nekatera v tej raziskovalni smeri najzaslužnejša imena (med Poljaki razen pokojnice predvsem Marija Dobrowolska, Kazimierz Dziewoński, Halina Szulc in Stanisława Zajchowska, med avtorji iz ZRN Anneliese Krenzlin, Helmut Jäger, in Ingeborg Leister, iz Belgije Fr. Dussart, iz Avstrije Elisabeth Lichtenberger in dr.).

Med značilnimi deli pokojnice je omeniti še sintetični priručnik o geografiji naselij, vaških, mestnih in prehodnih (*Geografia osadnictwa*, Varšava 1969). O njem smo pred leti v GV posebej poročali. Iz tega priručnika kakor tudi iz vseh drugih del pokojnice se dobro vidi, da so jo res najbolj zanimala historično-genetska vprašanja, da pa pri tem nikdar ni šla mimo kasnejših transformacij tradicionalne agrarne pokrajine, bodisi regulacij iz novejšega časa ali recentnih dogajanj na podeželju, zvezanih z urbanizacijo oziroma s t. im. »semiurbanizacijo«.

Ravno ker je Marija Kielczewska privlačevala hkratno upoštevanje historično-genetskih in fiziognomskih značilnosti kmečkih naselij ter recentnih preoblikovalnih procesov v podeželski pokrajini, se je s tem tudi dokopala do svojih trdnih stališč glede koncepta geografije v celoti. O teh njenih stališčih ter o prispevkih, v katerih jih je zastopala, je podpisani, ki bistvu soglaša z njimi, že večkrat poročal (gl. »Beleške o načelni problematiki geografije« v knjigi »Pogledi na geografijo« na str. 81—82, 87, 91—92, 97). In nič manj značilen ni njen zadnji, že po

smrti objavljeni prispevek o pomenu geografsko-historičnih regij v regionalni geografiji Poljske (»O znaczeniu regionów geograficzno-historycznych w geografii regionalnej Polski«, Przegld Geograficzny, t. LIII, z. 4, 1980, str. 705—713). V njem ponovno opozarja, kako lahko sodobna usmerjenost geografije samo v proučevanje sodobnih socioekonomskih dogajanj in to predvsem s kvantitativnimi metodami, močno prezre historične momente, ki so sooblikovali današnjo prostorsko stvarnost, in to v škodo pravih in prepričljivih rezultatov. Kljub temu pa tudi tisti poljski »ahistorični« geografi, kakor jih označuje Kielczewska Zaleska, ki jih zanimajo predvsem ali recentna socioekonomska dogajanja ali pa fizičnogeografski genetski procesi, ne morejo, ne da bi se tega prav zavedali, mimo nekaterih historičnogeografskih regionalnih označb, kakršne so n. pr. Velika Poljska, Pomorje, Mazovše, Šlezija itd. Težko je odreči upravičenost zaključnim besedam avtorice v tem prispevku: »Historične regije obstajajo do danes in prihajajo do izraza v družbeno-kulturnih posebnostih, oprtih na historične tradicije. V historičnih regijah ima svojo oporo regionalizem, katerega korenine so v zgodovini. V regionalizmu pa prihajajo do izraza kulturotvorne družbene vezi. Geografija se je preveč odvrnila od historične problematike regij, s tem da je skoraj izključno prestavila težišče na tekoče ekonomske, produkcijske povezanosti. S tem je izgubila *sensus historicus*, katerega vrednost je tako pravilno podčrtal K. Dziewoński.

Taka razmišljanja so blizu tudi marsikomu med nami. Saj tudi pri nas ne manjka geografov, ki zavračajo »historizme« in takorekoč ne priznavajo historičnih regij in njihovih regionalizmov. Zato nam je tudi po tej strani delo pokojne Marije Kielczewske Zaleske nad vse dragoceno in nam bo ostalo z njeno osebnostjo vred v trajnem spominu.

Svetozar Ilešič

† Prof. dr. Julius Fink

12. aprila 1981 je na Dunaju nenadoma umrl v svojem 63. letu znani kvartarolog, geomorfolog in pedagog Julius Fink. Po študiju geografije in geologije se je sprva zaposlil kot pedolog. V okviru pedologije je raziskoval predvsem fosilna tla in publično stratigrafijo. Po prevladi glacialne geomorfologije A. Pencka in nato periglacialne geomorfologije je v petdesetih letih pri delitvi pleistocena v osrednje stopila stratigrafija puhlice, ki so ji delo olajšale meritve ^{14}C . Iz ožje pedologije je Juliusa Finka vodila raziskovalna pot v geomorfologijo in preko nje nazaj v geografijo, ki se ji je dokončno zapisal s sprejemom vodstva geografskega inštituta dunajske univerze v l. 1969. K prejšnji raziskovalni problematiki iz pedologije in geomorfologije je dodajal še novo iz območja fizične geografije in pokrajinske ekologije. Tako je postal viden glasnik vede, za katero se je v tujini dobobra udomačila beseda zemje-veda (v angleščini *geo-sciences*, v nemščini *Geowissenschaften*), ki je v slovenski literaturi menda tu prvič zapisana v tej obliki (da bi bilo mogoče izvesti naziv zemljevedec, kar je pokojnik bil v pravem pomenu besede). Težišče njegovega zanimanja pa je ostalo slej ko prej v stratigrafiji puhlice, kjer je pomagal utirati nova spoznanja o mnogo bolj klimatsko razčlenjenem pleistocenu, kot se glasijo stari nazori o enotnih štirih ledenih in treh medledenih dobah.

Njegovi znanci in prijatelji so za šestdesetletnico pripravili slavnostni zbornik (*Beiträge zur Quartär- und Landschaftsforschung*. Festschrift zum 60. Geburtstag von Julius Fink. Založba F. Hirt, Dunaj 1968, 687 s.). Finkov dolgoletni sodelavec prof. Karl Brunacker iz Kölna je v uvodnem članku med drugim zapisal o jublantu: »Naj ohrani znanstveni elan, naj bo njegovo široko strokovno znanje, njegove izkušnje, njegova kolegialnost in njegov temperament v dobro nas vseh in mladih kolegov, ki silijo v osrednje.« Po teh željah je jubilentovo življenje šestdesetletnika potekalo le tri leta, ko mu je nenadna smrt prekrižala načrte. Ob novici o prezgodnji smrti se čutimo prizadeti tudi mi, slovenski geografi. Pokojnik je namreč z veliko prizadevnostjo obujal vlogo dunajske fizične geografije, ki jo je nekoč imela za vse Podonavje. Razmeroma intenzivno je sodeloval s kvartarologi, pedologi in geomorfologi iz socialističnih evropskih dežel. To se